

مبانی راهنمایی و مشاوره و خدمات آن در

آموزش و پرورش ایران، ژاپن، مالزی و فرانسه و ترکیه

«با تأکید بر مشاوره تحصیلی»

تألیف

احمد صافی

تهران - ۱۳۹۴

صافی، احمد، ۱۳۱۶ -

مبانی راهنمایی و مشاوره و خدمات آن در آموزش و پرورش ایران، ژاپن، مالزی و فرانسه و ترکیه: با تاکید بر مشاوره تحصیلی

مشخصات نشر: تهران: رشد، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۱۳۲ ص: جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۵۱-۰۳۸-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپای مختصر

یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۷۶۴۵۲

یادداشت: کتابنامه.

مبانی راهنمایی و مشاوره و خدمات آن در
آموزش و پرورش ایران، ژاپن، مالزی و فرانسه و ترکیه
«با تأکید بر مشاوره تحصیلی»

تألیف: احمد صافی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴ - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و پخش کتابهای روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: خیابان انقلاب، روبروی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، شماره ۷۲،

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲ - ۶۶۴۹۸۳۸۶ - دورنگار: ۶۶۴۹۷۱۸۱

قیمت: ۶۶۰۰ تومان

تهران - ۱۳۹۴

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: کلیاتی دربارهٔ راهنمایی و مشاوره، سیر تاریخی و تکوینی
۱۳	تعاریف
۱۳	مفهوم و تعاریف راهنمایی
۱۴	تعاریف مشاوره
۱۵	حدود راهنمایی و مشاوره
۱۶	تفاوت مشاوره و روان‌درمانی
۱۷	حدود مشاوره و مشورت
۱۷	مروری بر مدل‌ها، نظریه‌های راهنمایی و مشاوره
۲۰	مدل‌های راهنمایی
۲۰	الف: مدل‌های نخست راهنمایی
۲۱	ب: مدل‌های بعدی راهنمایی
۲۳	ج: مدل‌های جدید راهنمایی
۲۴	اهداف راهنمایی و مشاوره
۲۵	اصول راهنمایی و مشاوره
۲۶	اصول راهنمایی و مشاوره متعدد است از جمله

۲۶	 صلاحیت‌های مشاوران
۲۷	 دیدگاه‌های مربوط به جایگاه معلم و مشاور در راهنمایی و مشاوره و نقش‌های آنان
۲۷	 الف: جایگاه معلم در راهنمایی و مشاوره
۲۹	 ب: جایگاه مشاور در راهنمایی و مشاوره
	 دیدگاه‌ها درباره ارتباط راهنمایی و مشاوره با دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی و

۳۱	 برنامه‌های درسی
۳۱	 الف: شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی
۳۲	 ب: ارتباط راهنمایی و مشاوره با برنامه‌های درسی
۳۳	 روش‌های مشاوره
۳۳	 روش مشاوره مستقیم و استفاده از آن در مشاوره‌های تربیتی و روانی
۳۴	 ویژگی‌های روش مشاوره مستقیم
۳۵	 روش مشاوره غیرمستقیم
۳۵	 روش انتخابی
۳۵	 جمع‌بندی و مهم‌ترین ابعاد نظری حوزه راهنمایی و مشاوره
۳۶	 ۱. اهداف
۳۶	 ۲. مخاطبان
۳۸	 ۳. عاملان
۳۹	 ۴. روش‌ها و ابزار راهنمایی و مشاوره

فصل دوم: وضعیت نظام راهنمایی و مشاوره

۴۱	 در آموزش و پرورش ایران در گذشته و حال
۴۲	 ۱- دوره مطالعات و زمینه‌سازی برای راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش
۴۲	 ایران (۱۳۲۸ تا ۱۳۳۷)
۴۲	 ۲- دوره برنامه‌ریزی و فعالیت‌های تجربی در زمینه راهنمایی تحصیلی در دوره
۴۲	 متوسطه (۱۳۳۷ تا ۱۳۴۴)
۴۳	 ۳- دوره طراحی نظام جدید آموزش و پرورش در سال ۱۳۴۴ و اجرای دوره
۴۳	 راهنمایی تحصیلی و استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در این دوره از سال
۴۳	 ۱۳۵۰ تا سال ۱۳۹۴ به صورت گسترده و سپس محدود
۴۴	 طرح تفصیلی دوره راهنمایی تحصیلی

۴۹	۴- دوره مطالعات و زمینه‌سازی راهنمایی و مشاوره در دوره ابتدایی به صورت.....
۴۹	محدود (۱۳۶۷ تا ۱۳۹۴).....
۵۰	۵- دوره طراحی و استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه و.....
۵۰	پیش‌دانشگاهی از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۴.....
۵۱	اختصاص دادن درسی به نام برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی برای دانش‌آموزان.....
۵۲	استخدام یک مشاور تحصیلی در مدارس متوسطه و پیش‌دانشگاهی.....
۵۲	برخی از وظایف و مسئولیت‌های مشاوران دوره متوسطه.....
۵۳	تعداد دانش‌آموزان زیر نظر مشاور.....
۵۳	روند ارتقاء گروه مشاوران تحصیلی.....
۵۴	تأمین مشاوران مدارس متوسطه.....
۵۴	تربیت مشاوران مدارس متوسطه.....
۵۴	وضعیت کمی مشاوران دوره متوسطه.....
۵۷	وضعیت موجود تعداد مشاوران در سال تحصیلی ۹۱- ۱۳۹۰.....
۵۸	تحولات ساختاری امور مشاوره در دوره متوسطه.....
	مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده و جایگاه آن در تشکیلات وزارت آموزش و
۵۸	پرورش.....
۶۰	هدایت تحصیلی در دوره متوسطه.....
۶۰	برنامه‌ها و فعالیت‌ها - راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۲.....
	دوره طراحی و استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره خارج از مدرسه از سال
۶۱	۱۳۳۲ تا ۱۳۹۴.....
۶۲	تشکیل دفتر برنامه‌ریزی راهنمایی تحصیلی.....
	تشکیل کارشناسی راهنمایی و مشاوره در استان‌ها و به تدریج مناطق
۶۳	آموزشی (۱۳۵۰).....
۶۳	مراکز راهنمایی و مشاوره (۱۳۵۲).....
۶۳	هسته‌های مشاوره.....
۶۴	دفتر مشاوره و تحقیق.....
	طرح تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش ایران و مباحث مربوط به
۶۴	راهنمایی و مشاوره.....
۶۷	طرح تغییر نظام آموزش متوسطه و مباحث مربوط به راهنمایی و مشاوره.....

تشکیل کمیسیون راهنمایی و مشاوره و تهیه طرح جامع راهنمایی و مشاوره در

آموزش و پرورش	۶۸
تشکیل مراکز مشاوره خدمات روان‌شناختی دانش‌آموزی	۶۸
سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران	۷۰
انجمن‌های مشاوره و راهنمایی	۷۱
مراکز مشاوره دانشجویی دانشگاه‌ها	۷۱
مراکز خدمات مشاوره شورای عالی جوانان	۷۲
سازمان بهزیستی و مراکز مشاوره حضوری و غیر حضوری	۷۲
وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی	۷۳
ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در سازمان‌های دیگر	۷۳

فصل سوم: قوت‌ها و ضعف‌ها و نیز فرصت‌ها و چالش‌های راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش

در حوزه‌های مختلف نظام آموزش و پرورش ایران	۷۵
الف: مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی	۷۵
قوت‌ها	۷۵
ضعف‌ها	۷۶
ب: منابع انسانی	۷۶
قوت‌ها	۷۶
ضعف‌ها	۷۷
ج: منابع مالی و مادی	۷۷
نقطه قوت	۷۷
نقاط ضعف‌ها	۷۸
د: پژوهش و توسعه	۷۸
قوت‌ها	۷۸
ضعف‌ها	۷۹
ه: برنامه‌ریزی درسی و فناوری آموزشی	۸۰
قوت‌ها	۸۰
نقاط ضعف	۸۱
چالش‌ها	۸۱

فصل چهارم: سیاست‌ها، راهبردها و راهکارهای راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش ایران و

استلزامات تحقق اسناد تحولی ۸۳

نقشه جامع علمی کشور ۸۳

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ۸۴

استلزامات اجرای مطلوب اهداف، سیاست‌ها و راهکارهای راهنمایی و ۸۵

مشاوره در نظام آموزش و پرورش ایران ۸۵

۱- خرده‌نظام مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی ۸۵

الف: طرح‌های لازم ۸۵

ب: ساختار و تشکیلات سازمانی ۸۵

ج: قوانین و مقررات ۸۶

د: ساختار آموزشی ۸۶

۲- خرده‌نظام تأمین منابع انسانی ۸۶

۳- خرده‌نظام تأمین منابع مالی و مادی ۸۶

۴- خرده‌نظام تحقیق و توسعه ۸۷

۵- خرده‌نظام برنامه‌ریزی درسی و فناوری آموزشی ۸۷

فصل پنجم: نظام‌های راهنمایی و مشاوره در کشورهای مختلف جهان ۸۹

در این فصل به نظام آموزشی و پرورشی و راهنمایی و مشاوره کشورهای ژاپن، مالزی،

فرانسه و ترکیه به اختصار اشاره می‌کنیم ۹۱

۱- نظام آموزش و پرورش و مشاوره در ژاپن و ویژگی‌های عمده این کشور ۹۱

ویژگی‌های نظام راهنمایی و مشاوره عبارت است از: ۹۷

ب- نظام آموزش و پرورش و راهنمایی و مشاوره در مالزی و ویژگی‌های عمده این

کشور ۹۹

چشم‌انداز آینده ۱۰۱

فلسفه آموزش ملی در مالزی ۱۰۲

اهداف آموزش ملی در آموزش و پرورش مالزی ۱۰۳

ساختار آموزشی مالزی ۱۰۳

وضعیت جمعیت مالزی در سال ۲۰۰۹ و ترکیب نسبی آن ۱۰۴

ساختار اداری آموزش و پرورش مالزی ۱۰۴

۱۰۴.....	نظام راهنمایی و مشاوره در مالزی
۱۰۶.....	ساختار آموزشی مالزی و راهنمایی تحصیلی در این نظام
	جایگاه راهنمایی و مشاوره در سازماندهی تشکیلات ستاد وزارت آموزش و
۱۰۶.....	پرورش مالزی
۱۰۷.....	جایگاه راهنمایی و مشاوره در مدارس و نقش مشاوران
۱۱۰.....	راهنمایی و مشاوره خانواده
۱۱۱.....	تربیت مشاور در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مالزی و مراکز مشاوره دانشجویی
۱۱۲.....	نظام آموزش و پرورش و مشاوره در فرانسه و ویژگی‌های عمده این کشور
	باردید علمی از مرکز راهنمایی و مشاوره (مرکز اطلاعات و راهنمایی) ناحیه ۱۵
۱۱۶.....	پاریس و مشاهدات علمی مؤلف
۱۱۸.....	نظام آموزش و پرورش ترکیه و راهنمایی و مشاوره در مدارس این کشور
۱۱۹.....	نظام آموزش و پرورش ترکیه و ویژگی‌های عمده آن
۱۲۰.....	اصول حاکم بر آموزش و پرورش در ترکیه
۱۲۰.....	ساختار آموزشی
۱۲۱.....	ساختار اداری آموزش و پرورش ترکیه
۱۲۲.....	آموزش عالی در ترکیه
۱۲۳.....	خدمات راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش ترکیه
۱۲۳.....	اهداف راهنمایی و مشاوره در مدارس ترکیه
۱۲۴.....	فنون و روش‌های شناخت و راهنمایی دانش‌آموزان در مدارس ترکیه
۱۲۵.....	راهنمایی سازهی:
۱۲۵.....	تربیت مشاوران و وظایف آنان
۱۲۹.....	منابع

پیشگفتار

مطالعه نظامهای آموزشی جهان مؤید آن است که کشورهای مختلف به تناسب شرایط، امکانات و به تناوب و به تدریج از خدمات راهنمایی و مشاوره برای پیشگیری و کاهش مشکلات تحصیلی، خانوادگی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان و دانشجویان در مدارس و دانشگاه‌های مختلف استفاده کرده‌اند. و از روش‌های مؤثر یادگیری با استفاده از مدل راهنمایی تحصیلی سود برده‌اند.

در ایران نیز توجه به این برنامه در طرح‌های اصلاح نظام آموزش و پرورش مصوب سال ۱۳۴۴، تغییر نظام آموزش و پرورش مصوب سال ۱۳۶۷، تغییر نظام جدید آموزش متوسطه در سال ۱۳۶۹ و سند تحول آموزش و پرورش و نقشه جامع علمی کشور مصوب سال ۱۳۹۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در مدارس تأکید شده است.

به عنوان نگارنده این کتاب خداوند متعال را شاکرم که توفیق یافتم پس از بازدیدهای علمی از کشورهای ژاپن، مالزی و فرانسه و ترکیه و نیز مطالعات و تحقیقاتی که در زمینه نظام راهنمایی و مشاوره در ایران انجام دادم، کتاب نظام راهنمایی و مشاوره در ایران، ژاپن، مالزی و فرانسه را به

نگارش درآورم و تقدیم مشاوران مدارس، مراکز راهنمایی و مشاوره، دانشجویان دانشگاه‌های مختلف به ویژه دانشگاه فرهنگیان و کارکنان ارزشمند آموزش و پرورش کنم.

این کتاب ۵ فصل دارد و علاوه بر بحث در زمینه راهنمایی و مشاوره در ایران و در این کشورها به سیاست‌ها و راهکارهای مربوط به استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره در دوره‌های تحصیلی ایران ذکر شده در سند تحول نظام آموزش و پرورش مصوب ۱۳۹۰ نیز اشاره می‌کند. از آنجا که آنچه در این کتاب آمده است تمام مباحث مهم راهنمایی و مشاوره در ایران و کشورهای دیگر را در بر نمی‌گیرد، برای افزایش آگاهی بیشتر خوانندگان محترم منابع متعددی در پایان کتاب آورده شده است.

با این حال امیدوارم محتوای این کتاب برای تمامی دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کشور به‌ویژه مشاوران سودمند باشد و نگارنده را از رهنمودهای ارزنده خود بهره‌مند فرمایند. در پایان لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر گلزاری مسئول محترم انتشارات رشد و جناب آقای مختار صحرایی که همکاری لازم را در جهت انتشار این کتاب مبذول داشته‌اند صمیمانه تشکر و قدردانی کنم.

احمد صافی